

Kulturminner på reise - lærerveiledning

Kort presentasjon av prosjektet

Kulturminner på reise er et prosjekt i regi av Mangfoldsåret 2008 og Kulturminneåret 2009. I prosjektet skal 18 skoleklasser fra hele landet skrive om og utforske et kulturminne hjemme hos seg selv, hos bestemor, naboen eller noen andre. Dette kulturminnet skal være eldre enn dem selv og ha en spesiell betydning for dem som eier det. Kulturminnet kan ha vært i familien i mange år, eller det kan ha kommet til Norge fra utlandet. Det kan være en gjenstand, for eksempel et ferieminne, en kjole eller en pynteting. Det kan også være noe immaterielt, som for eksempel en vuggesang, et eventyr, en oppskrift eller en håndverksteknikk.

I løpet av prosjektet får elevene hjelp og veiledning fra et museum i nærheten. Elevene skal arbeide som miniforskere - de skal skrive om kulturminnet, de skal fotografere, tegne eller ta opp på bånd.

Når prosjektet er ferdig vil det bli laget en lokal presentasjon på skolen, museet eller et annet sted i lokalsamfunnet. Noen historier vil også bli plukket ut til å bidra i en nasjonal nettutstilling som skal være ferdig til Kulturminneåret åpner i februar 2009. Det er også mulig det vil bli laget en nasjonal vandreutstilling.

Materialet som blir samlet inn vil være et interessant forskningsmateriale i fremtiden. Derfor vil et eksemplar av materialet bli oppbevart ved det lokale museet og et annet eksemplar bli tatt vare på ved Norsk Etnologisk Gransking i Oslo. Det vil da bli renset for alle identifiserbare opplysninger, og de som bidrar kan når som helst be om å få trukket sitt bidrag fra prosjektet.

Oppgaven - Hva går prosjektet ut på?

Et kulturminne kan være en ting (det kalles *gjenstand* på museum) eller det kan være noe *immaterielt* (for eksempel en sang, et eventyr, en håndverksteknikk eller en oppskrift). Felles for alle kulturminner er at de har en historie og en spesiell betydning for ett eller flere mennesker. Mange kulturminner har vært på reise. De har reist i tid, gjennom at de er gamle og har vært eid eller brukt av mange generasjoner. Ofte har de også reist over store

avstander, som for eksempel en suvenir fra en ferie, en gave fra en onkel i Amerika eller en pynteting som har vært med på flyttelasset fra et annet land til Norge.

I oppgaven skal du finne fram til et kulturminne. Det skal være eldre enn deg selv og ha en spesiell betydning for noen du kjenner. Det kan være en gjenstand eller en sang som har vært i familien i generasjoner, og det kan være et kulturminne som har kommet fra et annet land til Norge. I oppgaven skal du finne ut mer om dette kulturminnet sin historie.

For å finne ut mer om det kulturminnet du velger ut må du snakke med noen som kjenner til kulturminnets historie - en *informant*. Du skal intervjuer denne personen og samle inn opplysninger. Kanskje har dere en gjenstand hjemme og du kan intervjuer foreldrene dine? Du kan også skrive om et kulturminne hjemme hos naboen, hos bestemor eller hos mannen på butikken.

For å utføre oppgaven trenger elevene et *spørreskjema*. Disse fins i to utgaver, et for dem som skal skrive om en gjenstand og et for dem som skal skrive om et immaterielt kulturminne. Disse finnes på Kulturminneåret 2009 sin hjemmeside. Elevene skal også ha med seg en *samtykkeerklæring* til dem de skal intervjuer, hvor de samtykker i at det er i orden å delta i prosjektet.

Når prosjektet er slutt skal elevene legge ferdig utfylt spørreskjema og fotografier i en prosjektmappe som på forhånd har blitt opprettet på skolens server. Samtykkeerklæringen skal leveres til lærer. I de tilfellene hvor elevene har samlet inn materiale, men samtykkeerklæring ikke har blitt levert må materialet forkastes – det er med andre ord svært viktig at elevene leverer disse!

Målsetning – Hva ønsker vi at elevene skal bli bevisste på?

Prosjektet *Kulturminner på reise* har tre viktige målsetninger:

- 1) Elevene skal reflektere rundt hva kulturminner er. Elevene skal lære at kulturminner kan være materielle, men de kan også være immaterielle. De skal lære at kulturminner ikke bare er store, kjente monumenter, men at det også kan være de små og hverdagslige tingene vi omgir oss med.
- 2) Elevene skal bli bevisst de mangfoldige historiene til kulturminnene vi omgir oss med. Mange gjenstander og immaterielle kulturminner har sin historie fra et annet land eller en annen kultur. Også eldre kulturminner er ofte sterkt inspirert av ideer og impulser utenfra.
- 3) Elevene skal lære om hvordan museene arbeider med å samle inn, dokumentere og formidle kulturminner og historie.

Ressurser – Hva trengs for å gjennomføre prosjektet?

Tilgang på data

Elevene må ha tilgang til datamaskiner på skolen slik at de kan hente ut spørrelister og annet materiale som de trenger i prosjektet, samt skrive alt inn digitalt når de har vært ute i felt.

Kameraer

Fordi fotografiene fra prosjektet skal brukes til å lage en nettutstilling og muligens også en vandreutstilling ønsker vi ikke fotografier tatt med mobilkameraer. Det skyldes at kvaliteten på disse stort sett er for dårlig. Derfor er det behov for digitale kameraer i prosjektet. Hvis skolen har noen egne kameraer er det en fordel om disse kan benyttes. I tillegg går vi ut fra at mange elever har tilgang på et digitalt kamera hjemme. Hvis det er stor mangel på kameraer kan det eventuelt kjøpes inn noen engangskameraer hvor bildene blir fremkalt digitalt når prosjektet er slutt. Kulturminneåret 2009 kan eventuelt støtte utlegg til dette i etterkant.

Med hensyn til kvaliteten er det en fordel om kameraene står innstilt på beste kvalitet (høyeste oppløsning). Fotografiene bør ha en kvalitet på minimum 300 dpi.

Eventuelt utstyr til å lage lydfiler

Hvis elevene skal dokumentere en sang eller en fortelling går det an å ta opp dette på bånd. Dette må elevene gjøre med båndopptakere eller mobiltelefon. Det er viktig at lydfilene blir lagret på elevens prosjektmappe sammen med spørreskjemaer og annet materiale.

Spørreskjemaer, elevoppgaver, samtykkeerklæringer m.m.

På Kulturminneårets nettside har prosjektet *Kulturminner på reise* sin egen side.

Den heter <http://www.kulturminnearet2009.no/prosjekter/skoleprosjekt>

Der ligger alt materiell skolen trenger, det vil si:

- elevoppgaver
- spørrelister
- eksempler på ferdig utfylte spørrelister
- informasjonsbrev
- samtykkeerklæring til elev
- samtykkeerklæring til informant
- lærerveiledning

Lærerens oppgaver og ansvar

En til to uker før prosjektet skal gjennomføres:

- Det er laget et *informasjonsskriv* som elevene skal ta med til dem de vil intervju en ukes tid før selve prosjektet skal gjennomføres. Teksten i informasjonsskrivet er ferdig, men lærer må skrive ut et eksemplar og fylle ut navn på skole, tidspunkt for når prosjektet skal gjennomføres, samt skolens kontaktopplysninger hvis

informantene skulle ha spørsmål. Dette informasjonsskrivet må kopieres opp til alle elevene.

- Det er laget to *samtykkeerklæringer* i prosjektet. Den ene gjelder eleven og må sendes til elevens foreldre/foresatte i forkant av prosjektet. I denne erklæringen skal foreldre/foresatte som ikke ønsker at eleven skal delta i prosjektet eller at elevens fornavn blir brukt i den nasjonale nettutstillingen ha mulighet til å reservere seg mot det. Samtykkeerklæringen må skrives ut og opplysninger om tidspunkt for når prosjektet skal gjennomføres, skolens navn og museets navn fylles ut før det kopieres opp.
- Den andre samtykkeerklæringen er til informantene. På denne må navn elev, skole og museets navn skrives på. Dette kan hver enkelt elev gjøre, gjerne i fellesskap på skolen.
- Hvis skolen har noen egne digitale kameraer er det fint om disse reserveres i forkant.

Like i forkant av prosjektet

- Opprett en mappe ved navn *Kulturminner på reise* på skolens server
I denne mappen opprettes det en undermappe til hver elev. Disse mappene får fornavnet til eleven som navn. Eleven skal legge ferdig utfylte spørrelister og fotografier i sin mappe ved prosjektslutt.
- Last ned *spørreskjemaer og elevoppgaver* fra Kulturminneåret 2009 sine nettsider. Legg disse i prosjektmappen slik at elevene kan hente dem ut og lagre en kopi i sin mappe.

Underveis i prosjektet

- På prosjektets første dag vil museet informere om oppgaven og framgangsmåten. Likevel kan det kanskje være behov for å gå gjennom oppgave og spørrelister igjen på skolen. På Kulturminneåret 2009 sine nettsider ligger det eksempler på hvordan slike spørrelister er fylt ut. Det kan lønne seg å ha disse tilgjengelig hvis elevene lurer på hvordan de skal gå fram eller eventuelt gå gjennom dem i fellesskap.

Etter at innsamlingen er ferdig

- Samarbeide med museet om en presentasjon av de innsamlede fortellingene. Elevene kan for eksempel presentere materialet for hverandre i klasserommet gjennom oppslag eller powerpoint presentasjoner, eller de kan lage en utstilling. Kanskje foreldre, besteforeldre og andre informanter kan inviteres? Hvis det er mulig går det også an å samarbeide om å lage en utstilling ved museet eller eventuelt et annet sted i lokalsamfunnet.
- Flytte alt materialet fra skolens server og over på CD-er eller en DVD som leveres til museet sammen med utfylte samtykkeerklæringer (både de som gjelder eleven og de som gjelder informantene). I henhold til vår konsesjonsavtale med Datatilsynet må materialet slettes fra skolens server.

Litteraturtips

Hvis du har lyst til å lese mer om kulturminner eller se eksempler på tilsvarende prosjekter:

På Kulturminneåret 2009 sine websider står det en del om kulturminner og hvilken innfallsvinkel Kulturminneåret 2009 har: www.kulturminnearet2009.no

På Mangfoldsåret 2008 sine nettsider kan du lese mer om Mangfoldsåret 2008 og se eksempler på prosjekter som kan være av interesse: www.kultureltmangfold.no

I prosjektet *Amerikakofferten* dokumenterte niendeklassinger i Vest-Agder hvordan kontakten mellom fylket og Amerika har preget byggeskikk, husbygging, matkultur og mye mer: www.amerikakofferten.no

Les mer om prosjektet *Mitt moderne kulturminne* i Oslo kommune: <http://www.hio.no/content/view/full/69095>

Les om elever i Fana som arbeidet med kulturminner: <http://www.fanaposten.no/btartikler/article546746.ece>